

Potpukovnik
mr SLOBODAN MANOJLOVIĆ

Rad političkih organa komande (štaba) na komandno-štabnim ratnim vežbama u procesu donošenja odluke

Komandno-štabna ratna vežba, kao najviši oblik obuke starešina, objedinjuje sva bitna pitanja u radu komande, pa time i problematiku rada političkog organa u procenjivanju moralno-političkog stanja, te planiranju i organizovanju, odnosno realizaciji odgovarajućih mera i aktivnosti moralno-političkog obezbeđenja.

Sadržaj i efikasnost mera i aktivnosti moralno-političkog obezbeđenja zavise od više činilaca, a njihovu osnovnu pretpostavku čini procena moralno-političkog faktora. U suštini, ta procena se sastoji od nekoliko logičko-metodoloških koherentnih radnji koje obavlja politički organ komande (štaba). Reč je o: proceni činilaca borbenog morala jedinica protivnika; proceni osnovnih činilaca moralne snage i borbenog morala sopstvenih jedinica; proceni političko-bezbednosnog stanja na teritoriji, i proceni vremena.

Ne upuštajući se u potpunu analizu i eksplikaciju složenosti moralno-političkog faktora, izgrađivanja i održavanja moralne snage i borbenog morala, ovim se člankom želi posebno istaći da se, radi efikasnog rukovođenja i komandovanja, moralno-politički faktor i na komandno-štabnim ratnim vežbama (KŠRV) mora potpuniije tretirati. To znači da se na KŠRV, pored uvažavanja poznatog konceptijskog stava »da je u našoj koncepciji opštenarodne odbrane, u našoj strategiji i taktici, čovjek politički svjestan, moralno čvrst i borbeno osposobljen, osnovni i odlučujući faktor oružane borbe

i otpora»,¹ mora konkretnije sagledavati moralno-politička strana ljudskog faktora u ratu.

Kao najviši oblik obučavanja starešinskog kadra KŠRV objedinjuje sva bitna pitanja u radu komande. Time se misli i na pitanja, tj. problematiku rada komande (štaba) i njenog političkog organa u procenjivanju moralno-političkog stanja, te planiranju i organizovanju, odnosno realizaciji odgovarajućih mera i aktivnosti moralno-političkog obezbeđenja (MPOb) u svim uslovima izvođenja KŠRV. Konkretnije, ovaj članak se odnosi na rad političkih organa komande (štaba) u procesu donošenja odluke. To je suština rada političkog organa, u saradnji sa drugim organima komande (štaba), u vezi sa svim pitanjima moralno-političke procene i predlaganja najefikasnijih mera i aktivnosti za preduzimanje MPOb u svim fazama izvođenja borbenih dejstava.

1. Rad političkog organa pre prijema zadatka

Način rada komande (štaba) pre prijema zadatka zavisi od brojnih uslova. Bez obzira na uslove pre prijema zadatka, komanda (štab) neprekidno će raditi na održavanju stalne borbene gotovosti svih potčinjenih jedinica i komandi (štabova) i na preduzimanju radnji, mera i aktivnosti na osnovnim vrstama obezbeđenja borbenih dejstava.

Komanda (štab) mora stalno usmeravati, pratiti i kontrolisati rad potčinjenih u sprovođenju tih mera. Zadržaćemo se detaljnije na pitanju moralno-političkih priprema, imajući u vidu mesto, ulogu i zadatke političkih organa.

Iskustva iz NOR-a ukazuju na to da su moralno-političke pripreme bile jedan od najvažnijih zadataka štabova taktičkih jedinica i da su se izvodile u svim prilikama pa i u najtežim uslovima. Na njima su objašnjavani cilj i značaj predstojećeg zadatka i vršene pripreme za njegovo izvršenje. U okviru tih priprema održavani su sastanci partijskih i skojevskih organizacija, četnih i bataljonskih kolektiva. Svaki odmor i kraći predah štabovi su maksimalno koristili za različite aktivnosti, kao što su: partijsko-politički rad u jedinici,

¹ J. B. Tito, *O opštenarodnoj odbrani*, »Slovo ljubve«, Beograd, 1976, str. 36.

politički rad na terenu, obuka boraca i jedinica, analize prethodnih dejstava, obuka štabova i drugo.

U savremenim uslovima moralno-političke i psihološke pripreme imaju još veći značaj, jer će se u oružanoj borbi koristiti najsavremenija tehnička sredstva i naoružanje. Takvim savremenim sredstvima treba da ovlada čovek, visokosvestan ciljeva borbe, kako bi ih upotrebio na najbolji način. Čovek treba da shvati zašto i za kakve ciljeve to oružje upotrebljava, jer će samo tako upotrebljena tehnička sredstva i naoružanje ispoljiti svoju efikasnost i postići očekivane rezultate. Ako su ljudi svesni svoje uloge i mesta u odbrani zemlje, onda će njihovi motivi za borbu biti mnogo veći. **Izdržljivost u borbi neće zavisiti samo od fizičke snage i uvežbanosti, već i od stepena motivisanosti ljudi za borbu, njihove moralne pripremljenosti da se žrtvuju i istraju, sve do postizanja cilja.**²

Na osnovu praćenja i analize stanja borbenog morala, a pre svega onih pitanja koja utiču na izvršenje zadatka, politički organi preduzimaju mere moralno-političkih priprema.

Moralno-političke pripreme su deo ukupnih priprema komande (štaba) i političkih organa za što uspešnije izvršenje borbenih zadataka. Usmerene su na jačanje idejno-političkog jedinstva, moralne čvrstine, motivisanosti, stvaralačke inicijative, hrabrosti i drugih borbenih kvaliteta jedinica i pojedinaca.

Sadržaj moralno-političkih priprema zavisi od stanja u jedinicama i na teritoriji, a i od karakteristika borbenog zadatka, vremena i drugih uslova za njihovo izvršenje. Načelno, obuhvataju: informisanje celokupnog sastava o vojno-političkoj situaciji, motivima i ciljevima agresije; upoznavanje sa sadržajima i oblicima psihološko-propagandne aktivnosti agresora; obaveštavanje o stanju na teritoriji i aktivnostima snaga na koje agresor želi da se osloni; informisanje o ostvarivanju ciljeva ONOR-a i, posebno, o dejstvima na PZT; upoznavanje sa ciljem i značajem predstojećeg zadatka, ulogom jedinica u njegovom izvršavanju i naporima koji se očekuju; analizu borbenog morala u prethodnim dejstvima i izvlačenje pozitivnih iskustava; rešavanje postojećeg problema i otklanjanje pojava koje bi mogle da slabe stanje i borbeni moral; organizovanje kulturno-zabavnih aktivnosti koje se u

² Saznanja i pouke manevra «Sloboda-71», VIZ, 1972, str. 108.

datim uslovima mogu sprovesti; materijalno-tehničke pripreme za politički rad u toku dejstava; ostvarivanje stalne saradnje sa društveno-političkim zajednicama (DPZ), društveno-političkim organizacijama (DPO) i jedinicama i štabovima TO na teritoriji.

Nosioci priprema su sve komande, štabovi, organizacije SK, SSO, vojni kolektivi, starešine i vojnici. U te pripreme se uključuju i drugi subjekti ONO i DSZ koji učestvuju u borbenim dejstvima. Svi organi DPZ i DPO, samoupravni organi, samoupravne organizacije i zajednice imaju pravo i obavezu da vrše svestrane organizacione, radne, materijalne i moralno-političke pripreme za vođenje svojih delatnosti u uslovima pripreme i izvođenja ONOR-a.

2. Rad političkog organa posle prijema zadatka

Za KŠRV obično se prvi deo zadatka, koji sadrži elemente opšte i posebne situacije, uručuje pre početka vežbe, kako bi komande (štabovi) u povoljnijim uslovima donele i razradile početne odluke. U tom delu zadatka nalaze se i svi prilozi, među kojima i prilog o moralno-političkom obezbeđenju borbenih dejstava.

Komandno-štabna ratna vežba najčešće otpočinje uručivanjem drugog dela zadatka, odnosno zapovesti (direktive, naređenja) komandama (štabovima) koje u njoj učestvuju. Ukoliko u zapovesti (direktivi) nisu obuhvaćeni zadaci pojedinih rodovi, službi, sektora i slično, to se reguliše posebnim naređenjima, priloženim uz zapovest (direktivu). U tom slučaju zadatak mogu dobiti i organi za politički rad. Međutim, organi za politički rad ne zasnivaju svoju procenu samo na tom naređenju, već prvenstveno na zapovesti i zadatku koji jedinica treba da izvrši.

Metod rada komande (štaba) po sektorima primenjuje se kada ima dovoljno vremena, kada su organi komande (štaba) osposobljeni za samostalan rad i kada su na okupu. U njemu se prenaplaćavaju stručnost i specijalnost, sa težnjom da svaki organ radi samo ono za šta je kvalifikovan. U takvom radu svi organi komande (štaba) vrše procenu u vezi sa »svojim sektorom« i sa svog aspekta. Procene počinju ana-

lizom opšte situacije, a završavaju se zaključcima i predlozima o upotrebi jedinica svog roda.

2.1. Sadržaj i metod procene moralno-političkog faktora

Organ za politički rad posebno se angažuje na proceni moralno-političkog faktora. Naime, procena moralno-političkog faktora jeste svestrano sagledavanje osnovnih činilaca borbenog morala neprijatelja i njegova objektivna ocena, sagledavanje i ocena borbenog morala sopstvenih jedinica, stanje na teritoriji izvođenja borbenih dejstava i vreme za sprovođenje mera moralno-političkog obezbeđenja borbenih dejstava. Procena moralno-političkog faktora vrši se na svim nivoima komandovanja, a metod³ zavisi od karakteristika borbenog zadatka, uslova, vremena i nivoa komande (štaba) koji vrši tu procenu.

Procenom neprijatelja treba utvrditi osnovne pokazatelje borbenog morala njegovih snaga angažovanih u borbenim dejstvima. Zavisno od toga na kom stepenu se vrši, procena sadrži analizu činilaca koji u konkretnoj situaciji utiču na ponašanje njegovih jedinica u borbi. Obično se cene ovi činioci: ideološke i političke osnove borbenog morala neprijatelja, osnovni motivi agresije, sastav i borbena iskustva jedinica, sadržaj propagandne aktivnosti, ponašanje u prethodnim dejstvima, snage i sredstva za psihološko-propagandno delovanje prema našim jedinicama i stanovništvu. Posebno treba sagledati činioce koji u konkretnoj situaciji utiču na slabljenje borbenog morala neprijateljevih jedinica, (nesigurnost u pozadini, teškoće u korišćenju tehnike, gubici, teškoće u snabdevanju i sl.).

Procena borbenog morala sopstvene jedinice treba da sadrži analizu opštih faktora i faktora konkretne situacije, koji će u uslovima predstojećih dejstava bitno uticati na stanje borbenog morala jedinica. Zavisno od stepena na kome se vrši, procena načelno sadrži: informisanost sastava o vojno-političkoj situaciji, stepen unutrašnjeg jedinstva, otpornost

³ Kad se govori o proceni, bitno je uočiti: procenu po elementima situacije, kompleksnu procenu i procenu po najvažnijim problemima. Na koju će se vrstu procene komandant odlučiti, zavisi od uslova, odnosno od izbora metoda rada komande (štaba).

prema psihološko-propagandnoj aktivnosti agresora, stepen obučenosti, stanje odnosa i discipline, funkcionisanje sistema komandovanja, borbena iskustva, psihofizičku pripremljenost, pojave koje narušavaju moralno-političko stanje i borbeni moral, uticaj otpora stanovništva i drugih struktura opštenarodne odbrane. Naročito treba uočiti uticaj činilaca konkretne situacije na borbeni moral jedinice.

Procena stanja na teritoriji predstojećih dejstava veoma je značajna zbog zapažanja onih činilaca koji će uticati na borbeni moral jedinica i ponašanje stanovništva. Procenom treba sagledati funkcionisanje organa i organizacija DPZ, saradnju sa političkim i drugim organizacijama, organizovanost opštenarodnog otpora, snage unutrašnjeg neprijatelja, ponašanje stanovništva na privremeno zaposednutoj teritoriji, sadržaj i sredstva psihološko-propagandnog delovanja agresora, njegove specijalne snage u našoj pozadini. Pored toga, posebno treba proceniti: koliki je uticaj razaranja pojedinih objekata, teškoće u snabdevanju jedinica i stanovništva, epidemiološku situaciju, pojavu zbegova i njihov uticaj ni borbeni moral.

Procena vremena kao faktora značajna je da bi se utvrdilo: sa koliko se vremena raspolaže, kada i kako to vreme koristiti za preduzimanje mera MPOb u pojedinim fazama pripreme i izvođenja borbenih dejstava.

Pri proceni moralno-političkog faktora, politički organ stalno sarađuje sa organom Saveza komunista u jedinici i drugim organima komande.

a) Izvori moralno-političke procene

U proceni se koristi veliki broj izvora koji se načelno mogu grupisati u nekoliko celina, kao: neposredno praćenje vojnopolitičke situacije, uvid u stanje borbene sposobnosti svoje jedinice, podaci pretpostavljene komande, podaci koje prikupljaju ostali organi komande (štaba) i podaci organa DSZ i drugih subjekata ONO sa teritorije.

Efikasno komandovanje i preduzimanje mera i aktivnosti u izvršavanju borbenih zadataka zahteva neprekidno praćenje vojno-političke situacije. Bez stalnog uvida u dinamiku i stanje borbenih dejstava, nema ni dobre procene,

niti pravovremenih i pravih mera i aktivnosti moralno-političkog obezbeđenja.

Obim praćenja vojno-političke situacije prvenstveno će zavisići od vremena, obučenosti, iskustva, stepena saradnje sa ostalim organima komande (štaba) i organima na teritoriji. Neophodno je sagledati sve elemente vojno-političke situacije i predvideti događaje koji mogu uslediti.⁴

Za praćenje vojno-političke situacije potrebno je što više pouzdanih podataka o svim elementima za procenu situacije. Zbog brzine izvođenja borbenih dejstava, veoma je teško doći do tačnih informacija. Brzina i promenljivost vojno-političke situacije umanjuje sticanje »pravih« podataka. Tome treba dodati i brojne dezinformacije u okviru psihološko-propagandnog delovanja agresora, što može uticati na procenu. Pogrešni podaci o vojno-političkoj situaciji dovode do pogrešnih procena i zaključaka, a to ima za posledicu pogrešno angažovanje snaga i neadekvatnu organizaciju moralno-političkog obezbeđenja borbenih dejstava.

Neprijatelja treba stalno izučavati i upoznavati, otkrivati njegove metode i postupke psihološko-propagandnog i drugog delovanja. Takođe, treba pratiti uvođenje novog naoružanja i borbene tehnike, te način njihovog korišćenja. Pri praćenju vojno-političke situacije, pored uobičajenih merljivih činilaca, treba uzimati u obzir i druge promenljive i teško merljive elemente, kao što su: moral, fizička spremnost, obučenost i patriotizam ljudskog faktora, kvalitet borbene tehnike, uticaj prostora i vremena na izvođenje borbenih dejstava i drugo.

Greške u praćenju i procenjivanju najčešće nastaju zbog nedovoljnih i pogrešnih informacija, objektivne ograničenosti vremena i nedovoljne osposobljenosti u praćenju, procenjivanju i predviđanju.

Celovit uvid u stanje borbene sposobnosti sopstvene jedinice značajan je izvor za procenu svojih snaga. Taj uvid se stiče na više načina, prvenstveno, poznavanjem organizaciono-formacijskog sastava jedinice, praćenjem i procenjivanjem moralno-političkog stanja i stepena njene obučenosti.

⁴ »Starješine moraju biti neprekidno u toku događaja i bitno pratiti na bojištu razvoj situacije, brzo misliti, brzo se odlučivati i energično sprovesti donete odluke u djelo...« (J. B. Tito, *Vojna djela*, VIZ, 1978, knj. I, str. 329).

Kao i pri praćenju vojno-političke situacije, i ovde se do podataka dolazi iz više izvora, koje treba upoređivati i proveravati. Posebno su značajne, a i složene procene kvalitativnih osobina ljudskog faktora. Za razliku od drugih faktora rata, moral ljudi je teško sagledati, izmeriti i oceniti. On oscilira, često je manje ili više povezan sa drugim faktorima i zavisao od njih. Stoga je neophodno da se uočavaju njegove promene, da se o njemu stalno misli, da se neguje i jača, jer je on, kako to Napoleon ističe, »ključ vojnog uspeha i razumevanja ljudske prirode u prilagođavanju njene snage svojim taktičkim i strategijskim ciljevima«.⁵

Prema tome, poznavanje stanja i raspoloženja u jedinici preduslov je da se mogu preduzimati odgovarajuće mere i aktivnosti moralno-političkog obezbeđenja.

Da bi se ostvario što realniji uvid u stanje borbene spremnosti jedinica, potrebni su određeni kvantitativni pokazatelji na osnovu kojih se izvode zaključci o kvalitativnim svojstvima jedinica. Rečju, nema uspešne procene bez objektivnog poznavanja i svojih i neprijateljevih snaga.⁶

Podaci pretpostavljene komande značajan su izvor podataka i u ratu i na KŠRV. Najveći deo tih podataka daju se u dokumentima zadatka KŠRV i dalje se, putem posrednika, podigravaju u dinamici vežbe putem informacija, naređenja (direktive) i supozicije.

Organ za politički rad pretpostavljene komande (štaba) dužan je da potčinjenim organima dostavi određene podatke putem naređenja i planova za preduzimanje određenih mera i aktivnosti moralno-političkog obezbeđenja.

Podaci koje prikupljaju ostali organi komande (štaba) veoma su značajan izvor podataka za procenu moralno-političkog faktora i situacije uopšte. Posebno je značajno ono što daju organi bezbednosti, obaveštajni i pozadinski organ. Za procenu moralno-političkog faktora značajni su podaci iz opšteg i posebnog dela zadatka, a i prilozi organa u kojima se ocenjuje ponašanje jedinica i pojedinaca u svim fazama bor-

⁵ O moralno-političkom faktoru i partijsko-političkom radu, VIZ, »Vojno delo«, Beograd, 1961, str. 347.

⁶ »Ako poznajete neprijatelja i samoga sebe, onda se ne treba bojati ishoda stotinu bitaka. Ako poznajete samog sebe, a ne poznajete neprijatelja, za svaku dobitku bitku pretrpećete po jedan poraz. Međutim, ako ne poznajete ni neprijatelja ni samog sebe, vi ćete podleći u svakom susretu«. (Sun Cu Vu, *Veština ratovanja*, »Vojno delo«, Beograd, 1952, str. 47).

benih dejstava. Posebno su značajni oni prilozi u kojima se nalaze podaci o ponašanju ljudi, o njihovoj motivaciji i stanju borbenog morala u toku izvršavanja zadataka. Tako su, na primer, podaci organa ABHO veoma značajni kada se radi o mogućoj primeni NHB-oružja, inženjerijskog organa kada je u pitanju savlađivanje vodenih i drugih prepreka i sl. U svakom slučaju, politički organ mora koristiti više izvora podataka, da bi njihovim upoređenjem došao do relevantnih podataka značajnih za procenu i moralno-političko obezbeđenje borbenih dejstava.

I, na kraju, veoma značajan izvor podataka su organi DPZ i DPO i drugi subjekti ONO i DSZ sa teritorije. Zavisno od zadatka, mesta i uloge komande (štaba) i jedinice, potreba za tim podacima je manja ili veća. U svakom slučaju, dobijeni podaci doprinose optimalnoj proceni situacije i realizaciji ciljeva i zadataka na planu moralno-političkog obezbeđenja borbenih dejstava. Tako će, na primer, podaci o ponašanju stanovništva na PZT, o raznim oblicima otpora i borbe protiv psihološko-propagandnog delovanja neprijatelja bitno uticati i na moralno-političko stanje i borbeni moral naših jedinica i jedinica neprijatelja koje procenjujemo.

b) Procena borbenog morala protivnika

Procena borbenog morala protivnika obuhvata sagledavanje faktora koji, u konkretnoj situaciji, odlučujuće pozitivno ili negativno utiču na ponašanje njegovih jedinica u borbenim dejstvima. Pri proceni treba što realnije sagledati sve elemente, ali bez prenaglašavanja i potcenjivanja snage njegovog borbenog morala.⁷

⁷ »Neprijatelj se ne smije potcenjivati, ne smije se nipodaštavati ni njegova ratna tehnika, ni njegova borbeni sposobnost, niti njegov borbeni moral. Naprotiv, njegova snaga i moral se moraju brižljivo procenjivati, ali u isto vreme treba pronalaziti i njegove slabe tačke. Pogrešno bi bilo zaključivati da bi borbeni moral napadača uvijek, u svakoj prilici, u pojedinostima i u celini, bio slabiji od borbenog morala jugoslovenskog borca zato što bi osvajač vodio nepravedan, porobljivački rat. I jugoslovensko ratno iskustvo i iskustvo drugih upućuje na to da je agresor (onaj koji je vodio nepravedan rat) određenim mjerama ostvarivao relativno visok borbeni moral među svojim vojnicima, što bi se moglo dogoditi i u budućem ratu. Jednostavno je riječ o tome da pojedine zemlje, odnosno njihove oružane snage, u izvjesnim prilikama uspevaju da ideje i ciljeve svoje politike preobrazu u materijalnu

Za realnu procenu borbenog morala protivnika neophodno je da se dobro poznaju: njegova organizacijsko-formacijska struktura, načela upotrebe jedinica i njihove borbene i vatrene mogućnosti, snage i sredstva podrške, snage i način vođenja psihološko-propagandnih i specijalnih dejstava, a posebno snage i sistem obezbeđenja važnijih objekata na PZT, i dr. Ta procena ne bi bila potpuna ako se ne bi sagledala i uzela u obzir antiratna i antiagresivna raspoloženja progresivnih snaga u redovima protivnika, koja će, svakako, uticati na slabljenje morala njegovih snaga. Pored toga, neophodno je doći do podataka o dotadašnjim uspesima, neuspesima, pretrpljenim gubicima, teškoćama u snabdevanju protivnika, otporima na koje nailazi, propagandnim i drugim efektima njegovog delovanja, odnosu prema stanovništvu na teritoriji i svemu ostalom značajnom za procenu.

U takvoj proceni potrebno je izdvojiti bitne elemente koje treba posebno ceniti u konkretnoj ratnoj situaciji i na osnovu kojih se dolazi do zaključka. To su prvenstveno činioци koji grade borbeni moral neprijatelja (uspesi u dotadašnjim borbenim dejstvima, superiornost u naoružanju i tehnici, pripadnost bloku, potencijalne snage kolaboracije, kvislinške snage koje bi mogle dejstvovati na teritoriji i dr.).

Potrebno je, takođe, uočiti činioce koji utiču ili mogu uticati na slabljenje borbenog morala agresora (zaustavljeno prodiranje i prelazak u odbranu, pretrpljeni gubici, teškoće u snabdevanju, otpori u pozadini i na PZT, otpor stanovništva i nemogućnost uspostavljanja okupacionog sistema, delovanje antiratnog javnog mnjenja i drugo). Posebno treba ceniti psihološko-propagandne aktivnosti neprijatelja (ciljevi na kojima zasniva svoje delovanje, sadržaji i oblici njegovog delovanja prema jedinicama i stanovništvu, snage i sredstva specijalne namene koje koristi na tom prostoru, dosadašnji rezultati tog delovanja).

Na kraju se izvlači zaključak iz procene, koji načelno obuhvata: utvrđivanje činilaca koji u konkretnoj situaciji utiču na stanje i održavanje agresorovog borbenog morala. Posebno treba istaći elemente koji utiču na slabljenje njego-

snagu, da one postaju svojina masa, bez obzira na to da li je riječ o napadaču ili o napadnutom, odnosno o pravilnom ili nepravilnom ratu». (General armije Nikola Ljubičić, *Opštenarodna odbrana strategija mira*, VIZ, Beograd, 1977, str. 291)

vog morala, efikasnost dosadašnjih sopstvenih psihološko-propagandnih aktivnosti i mere koje s tim u vezi treba dalje preduzimati.

*c) Procena moralne snage i borbenog morala
sopstvenih jedinica*

U uslovima vođenja opštenarodnog odbrambenog rata, mnoštvo činilaca utiče na moralnu snagu i borbeni moral jedinica i pojedinaca naših oružanih snaga. Pozitivan odnos prema borbenoj gotovosti jedinice, ciljevima rata i, posebno, lična spremnost i sposobnost za ostvarivanje postavljenih ciljeva, osnovna su merila borbenog morala svakog pojedinca i jedinice. Iz toga proizilazi da je osnovna manifestacija borbenog morala spremnost, ali i praktična sposobnost svakog pojedinca i jedinice za podnošenje teškoća i ratnih napora. Visoka svest, moralno-političko jedinstvo komandi (štabova), jedinica i pojedinaca bitno utiču na zalaganje i podnošenje psihofizičkih napora u borbi.

Praćenje i procenjivanje moralno-političkog stanja značajna je funkcija rukovođenja i komandovanja i ima za cilj ostvarivanje što potpunijeg i objektivnijeg uvida u moralno-političku pripremljenost jedinica i pojedinaca za izvršenje zadataka i određivanje mera i akcija koje treba preduzeti.

Prema tome, procena borbenog morala naših jedinica sadrži analizu opštih i situacionih činilaca koji u uslovima predstojećih dejstava mogu da imaju odlučujući uticaj na njegovo stanje i uspeh jedinica u borbi. Načelno, procenjuju se sledeći činioci: informisanost sastava o vojno-političkoj situaciji; stepen unutrašnje kohezije jedinica; otpornost prema psihološko-propagandnoj aktivnosti neprijatelja; stepen obučenosti; stanje odnosa i discipline; funkcionisanje sistema komandovanja; borbeno iskustvo; psihofizička pripremljenost; pojave koje narušavaju moralno-političko stanje i borbeni moral; uticaj opštenarodnog otpora na PZT, i ponašanje stanovništva.

Posebno treba analizirati uticaj situacionih faktora na borbeni moral jedinice i pojedinca, jer se time lakše predviđaju i one njihove karakteristike koje se ne mogu dovoljno uočiti u drugim prilikama. To znači da u svakoj konkretnoj

situaciji treba dobro proceniti ne samo one činioce koji pozitivno utiču na jačanje borbenog morala, već i one koji mogu negativno uticati na uverenje ljudi u mogućnost uspešnog izvršavanja borbenog zadatka. Praksa je potvrdila da u ratu nema potpuno imunih jedinica i pojedinaca na pojave panike, kao momenta potpunog odsustva borbenog morala.

Jedinstvo saznanja, osećanja i volje javlja se kao unutrašnja snaga čoveka koja ga čini sposobnim da u borbi savlada strah i sebične interese i da postupi u skladu sa ciljevima i zahtevima borbe. Brojna iskustva iz prakse potvrdila su korelaciju između čovekovih htenja i mogućnosti, koja je uslovljena objektivnim i subjektivnim faktorima. Polazeći od toga, treba učiniti sve da se čovekova htenja potenciraju, a umanjiti delovanje faktora koji ta htenja ograničavaju.

Pri proceni borbenog morala, analiziraju se dve grupe činilaca: (1) činioци koji će pozitivno uticati na moralnu snagu i borbeni moral (prethodni uspesi — pobeda i iskustvo u borbenim dejstvima; predstojeća ojačanja, podrška, sadejstvo i sl.; uspesi susednih jedinica, jedinica u dodiru sa neprijateljem i na PZT; stanje unutrašnje strukture i odnosa u jedinici — popuna, briga o ljudima, ranjenicima, smeštaj, ishrana, kulturne i druge aktivnosti; uspešno suprotstavljanje psihološko-propagandnom delovanju neprijatelja; podrška progresivnih snaga međunarodnog mnjenja; doprinos ostalih subjekata ONO i DSZ); (2) činioци koji bi mogli negativno uticati na moralno-političko stanje i borbeni moral jedinica (neuspeh i gubici u prethodnim borbenim dejstvima; pojava defetizma; iznenađenja koja se mogu javiti tokom izvršenja zadatka; privremeni gubici veće teritorije; pojava kvislinških grupa; teror nad stanovništvom; negativne pojave prouzrokovane psihološko-propagandnim delovanjem neprijatelja i druge negativne pojave na teritoriji).

Na osnovu analize tih činilaca, treba zaključiti koji su to najvažniji elementi koji doprinose održavanju borbenog morala a koji ga slabe, njihov uzajamni odnos i koje konkretne mere treba preduzeti u datoj situaciji.

d) Procena političko-bezbednosne situacije na teritoriji

Procena stanja na teritoriji je u osnovi sagledavanje političko-bezbednosne situacije i njenog odraza na moralno-političko stanje i borbeni moral jedinica i stanovništva. Političko-bezbednosna situacija je bitan elemenat opšteg stanja (situacije) na teritoriji na kojoj će se izvoditi ili se izvode borbena dejstva.

Procenom političko-bezbednosne situacije na teritoriji načelno se analizira uticaj sledećih činilaca na moralno-političko obezbeđenje: organizovanost društvenog života i funkcionisanje društveno-političkog sistema u ratnim uslovima; ekonomska razvijenost i privredni potencijal; stanje organizovanosti i pripremljenosti za ONO i DSZ; pojave i otpori u ostvarivanju samoupravnih prava; problemi nezaposlenosti; pojave kriminala i uzurpiranja vlasti; narušavanje bratstva i jedinstva; delovanje unutrašnjeg neprijatelja; delovanje crkve i klera; prisustvo neprijateljevih snaga; uticaj psihološko-propagandnog delovanja neprijatelja, i dr.

S obzirom na delovanje tih i drugih brojnih elemenata, političko-bezbednosna situacija teritorije može se ceniti kao povoljna, složena i nepovoljna.

Ukupna političko-bezbednosna situacija na teritoriji uticaće na mobilisano ljudstvo sa te teritorije. Zato je neophodno da se suzbijaju pojave i problemi brzo i efikasno rešavaju. To veoma povoljno utiče na mobilisano ljudstvo i njegov odnos prema borbenim zadacima. Dobro organizovan društveno-ekonomski i politički život pozitivno će delovati na ponašanje stanovništva i njegovo uverenje u sposobnost i vitalnost socijalističkog samoupravljanja i sistema opštenarodne odbrane. Kod jedinica koje izvode dejstva na toj teritoriji, takav život stanovništva i funkcionisanje sistema učvršćivaće uverenje da njihove porodice nisu prepuštene same sebi, što će pozitivno uticati na moral tih jedinica u borbi. U suprotnom, moguće su raznovrsne i neželjene pojave (nekontrolisano kretanje stanovništva, strah i panika od upotrebe oružja za masovno uništavanje, nepoverenje u politički sistem i sistem odbrane i zaštite, pojava i delovanje diverzantskih i drugih neprijateljskih grupa, jer im se u takvim uslovima stvaraju mogućnosti za preduzimanje brojnih psihološko-propagandnih aktivnosti, kojima će nastojati da odvoji narod od

rukovodstva i stvori povoljnije uslove za dejstva svojih jedinica). Takvi slučajevi negativno bi uticali na borbeni moral naših jedinica.

Na osnovu tih razmatranja može se zaključiti da političko-bezbednosno stanje na teritoriji izvođenja borbenih dejstava zahteva organizovan i uporan rad svih elemenata socijalističkog samoupravnog sistema i sistema ONO i DSZ, a i međusobnu saradnju između njih i jedinica koje se nalaze na toj teritoriji (u snabdevanju hranom, materijalno-tehničkim i drugim potrebama za borbu, zbrinjavanju ranjenih i obolelih, u kontroli teritorije, otkrivanju diverzanata, špijuna, odbeglih zarobljenika, domaćih izdajnika i učešća u uređenju teritorije itd.).

U procenjivanju političko-bezbednosne situacije na PZT nužno je sagledati sve one elemente koji mogu bitno uticati na moralno-političko stanje i borbeni moral jedinica i stanovništva, od čega umnogome zavisi uspešno izvršenje borbenih zadataka.

Neprijatelj će nastojati da na takvim teritorijama onemogućí funkcionisanje našeg društveno-političkog i ekonomskog sistema i uspostavi svoj okupacioni sistem. U težnji da što pre ostvari te svoje ciljeve angažovaće i kvislinške snage, crkvu i kler. Nastojaće da zaposedne važnije objekte i institucije, radi ostvarivanja kontrole nad stanovništvom. Zavešće policijske časove, ograničiti kretanje, vršiće hapšenja, pretrese i interniranja. Raznim merama psihološko-propagandnog delovanja uticaće na svest i osećanja ljudi, izazivajući političku demoralizaciju i širenje defetizma. Treba očekivati da će agresor zbog otpora na PZT primenjivati i represalije.

Političko-bezbednosna procena PZT je vrlo složena i njom se mora doći do podataka: o stepenu organizovanja i funkcionisanja društveno-političkog i ekonomskog sistema; o efikasnosti subjektivnih snaga; o ponašanju stanovništva; o problemima snabdevanja i zbrinjavanja; o gubicima; o upotrebi oružja za masovno uništavanje; o delovanju diverzantskih i drugih neprijateljskih i kvislinških grupa; o pojavi zbegova, straha, panike i defetizma i merama za njihovo sprečavanje; o pojavama pljačke, nacionalizma i šovinizma, itd.

*

Na osnovu procene svih elemenata (činilaca) moralno-političkog faktora izvodi se opšti zaključak. Načelno on sadrži: ocenu borbenog morala neprijatelja; ocenu uticaja psihološko-propagandnog delovanja neprijatelja i načine suprotstavljanja tom delovanju; zaključak iz procene moralno-političkog stanja i borbene gotovosti naših jedinica; ocenu političko-bezbednosnog stanja teritorije i njen uticaj na moralno-političko obezbeđenje borbenih dejstava; uticaj vremena na održavanje borbenog morala.

Na kraju treba istaći da rezultati procene ne zavise samo od kvaliteta dobijenih (ulaznih) podataka, već bitno i od logičke strukture procene. Naime, prema Marksu, za istine su vredni ne samo rezultati, već i put do njih.

2.2. Sadržaj predloga moralno-političkog obezbeđenja

Na osnovu svih pokazatelja stanja moralno-političkog faktora i zaključaka iz procene, pomoćnik komandanta za politički rad podnosi komandantu predlog (načelno usmeno) radi ocene moralno-političkog faktora i preduzimanja mera i aktivnosti moralno-političkog obezbeđenja predstojećih borbenih dejstava. Predlog treba da je sadržajan, realan i jasan i, zavisno od nivoa organa rukovođenja i problematike, što konkretniji i kraći.

Predlog, načelno, sadrži: osnovne zaključke iz procene elemenata moralno-političkog faktora (agresora, sopstvenih jedinica, stanja na teritoriji i vremena); osnovne mere moralno-političkog obezbeđenja po fazama borbenih dejstava; način suprotstavljanja psihološko-propagandnom delovanju agresora; svrsishodan način upotrebe jedinica u predstojećim dejstvima; način i osnovne zadatke saradnje sa organima društveno-političkih zajednica, društveno-političkih organizacija i drugih elemenata sistema ONO i DSZ na teritoriji; zahteve u pogledu koordinacije sa drugim organima komande u pogledu popune, zbrinjavanja, i sl.

Pomoćnik komandanta za politički rad mora biti spreman da na traženje komandanta obrazloži predloženo (mora imati prethodne procene i proračune).

U predlogu se posebno ukazuje na činjenice koje mogu bitno uticati na moralnu snagu jedinice. Istovremeno, predlog treba da posluži kao osnova za dalji rad političkih organa na organizaciji i pripremi jedinica za izvršenje predstojećeg borbenog zadatka i za izradu plana mera moralno-političkog obezbeđenja borbenih dejstava.

SUMMARY

WORK OF THE POLITICAL ORGAN OF A COMMAND (STAFF) IN THE DECISION MAKING PROCESS IN COMMAND-STAFF WAR EXERCISES

A command-staff war exercise, as the highest form of training of command and staff personnel, incorporates all essential matters and questions of work of its political organ in its assessing the morale and political situation, and in its application and realization of corresponding measures and activities in the morale-political field.

Contents and effectiveness of measures and activities undertaken and applied in the morale-political field depend on several elements, their basic precondition being the assessment of the morale-political factor. This assessment consists, in substance, of several logical-methodological coherent actions and procedures carried out by the political organ: assessment of factors or elements of combat morale of troops and units of the adversary; assessment of basic factors of morale power and combat morale of own units; assessment of political and security situation within the area of operations; and assessment of the available time.

RESUME

L'ACTIVITE DES ORGANES POLITIQUES DU COMMANDEMENT (ETAT-MAJOR) LORS DES EXERCICES DE COMMANDEMENT ET D'ETAT-MAJOR DANS LE PROCESSUS DE PRISE DE DECISIONS

L'exercice de guerre de commandement et d'Etat-major, forme supérieure de la formation des cadres militaires, comprend toutes les questions importantes pour l'activités du commandement et, par conséquent, la problématique de l'activité des organes politiques en matière d'estimation de la situation morale et politique, ainsi que dans la planification de l'organisation, c'est-à-dire en matière des mesures et actions concernant la sécurité morale et politique.

Le contenu et l'efficacité des mesures et des actions, de sécurité morale et politique dépendent de plusieurs facteurs, ayant pour préalable fondamental l'estimation du facteur moral et politique. Au fait, cette estimation comprend plusieurs opérations logiques et méthodologiques cohérentes qui sont de la compétence des organes politiques du commandement (Etat-major). Il s'agit d'évaluer: les facteurs du moral au sein des unités ennemies; les facteurs fondamentaux des capacités morale et de combat des unités propres; la situation politiques et de la sécurité dans le territoire donné; le temps.

РЕЗЮМЕ

РАБОТА ПОЛИТИЧЕСКИХ ОРГАНОВ КОМАНДОВАНИЯ (ШТАБА) НА КОМАНДНО-ШТАБНЫХ УЧЕНИЯХ В ПРОЦЕССЕ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЯ

Командно-штабные учения, как высшая форма подготовки офицерского состава, объединяют все существенные вопросы, связанные с работой командования, в частности и проблематику работы политических органов при оценке морально-политического состояния, потом, при планировании и организации, т.е, реализации соответствующих мероприятий по морально-политическому обеспечению.

Содержание и эффективность мероприятий и деятельности по морально-политическому обеспечению зависят од ряда факторов, а их основную предпосылку составляет оценка морально-политического фактора. В сущности, эта оценка состоит из нескольких логическо-методологических когерентных действий, выполняемых политическим органом командования (штаба). Речь идет об: оценке факторов боевого духа войск противника; оценке основных факторов моральной силы и боевого духа собственных войск; оценке политического состояния и состояния безопасности на территории; оценке времени.